

NIELS VAN DER MAST: SAMEN SCHRIJVEN

Marc van Oostendorp

Veel ambtenaren formuleren vaag en omslachtig. Overal in het land worden schrijfcursussen georganiseerd, maar die hebben tot nu toe niet veel uitgehaald. Aan de vaagheid is volgens de Utrechtse schrijfadviseur Niels van der Mast ook weinig te doen. Hij onderzocht voor zijn proefschrift de manier waarop ambtenaren hun nota's schrijven en herschrijven. "Natuurlijk zijn de meeste teksten die ze produceren beroerd", vindt hij. "Maar daar hoeft je nog niet uit te concluderen dat ambtenaren slechte schrijvers zijn. Ze formuleren precies op de juiste manier om te bereiken wat ze willen bereiken. Een ambtenaar

bepaalde maatregel moest worden genomen "omdat er in het Eemgebied ten noordwesten van Bunschoten een pompstation zal worden gesticht voor de winning van grondwater". Zoveel concreetheid veroorzaakte protest bij de lokale milieuorganisatie, die helemaal geen pompstation wilde. Uiteindelijk werd het zinsdeel veranderd in: "omdat uit onderzoek blijkt dat er in een deel van dit gebied goede winningsmogelijkheden voor de drinkwatervoorziening aanwezig zijn". Dat was een stuk minder precies, maar daardoor wel voor iedereen aanvaardbaar.

"Geamoveerd"

Niet alleen ambtenaren schrijven opzettelijk vaag. Van der Mast geeft sinds hij zijn onderzoek afrondde schrijfadviezen aan commerciële onderzoeksbureaus die rapporten moeten schrijven. "Daar zie je hetzelfde gebeuren. Ik heb weleens een lange discussie gevoerd omdat er in een milieu-effectrapportage geschreven werd dat er voor de bouw van een spoorlijn een aantal woningen moest worden "geamoveerd". Ik stelde voor om dat laatste woord te veranderen in 'verwijderd'. Maar dat wilde men absoluut niet, dat zou veel te hard aankomen bij de uiteindelijke lezers, de bewoners van het gebied in kwestie. Uiteindelijk moest ik daar inbinden. Het gaat er in zulke gevallen niet meer om wie er gelijk heeft, maar wie er het meest in de melk te brokkelen heeft. En als blijkt dat de burger het rapport onleesbaar vindt, heb ik als redacteur in ieder geval al gezegd waar het volgens mij aan ligt."

Overal waar mensen samen schrijven, treedt hetzelfde verschijnsel op. Consensus kan alleen op wolligheid worden gebouwd. Van der Mast: "Lange tijd zijn schrijfonderzoekers en schrijfadviseurs uitgegaan van de gedachte dat schrijvers in hun eentje achter een computer een tekst zitten te componeren. Pas de laatste jaren is men gaan inzien dat dit meestal

niet waar is: zowel bij de overheid als in het bedrijfsleven moet overlegd worden met een superieur, of schrijven mensen eerst een conceptversie en vragen ze hun collega's om commentaar, of kruipen ze in een enkel geval ook samen achter het scherm."

Wat puntiger

De ambtenaren die hij onderzocht, wisten volgens Van der Mast wat ze deden. Betekent dit nu dat schrijfadviseurs zoals hijzelf overbodig zijn? "Dat is te sterk uitgedrukt", zegt Van der Mast. "Samen schrijven brengt genoeg problemen met zich mee die een adviseur kan helpen oplossen." Een van die problemen is dat de mensen die commentaar geven op de teksten van hun collega's onvoldoende getraind zijn in tekstanalyse. "Als je ze een slechte tekst geeft, zien ze wel dat die niet loopt, maar ze kunnen niet uitleggen waar het precies aan ligt. 'Het moet wat puntiger', schrijven ze dan in de kantlijn. Door ze in trainingen uit te leggen wat voor problemen de lezer kan krijgen bij een zogenaamde 'tangconstructie' en wat de relatieve voor- en nadelen zijn van een lijdende vorm, kunnen ze ook makkelijker problemen opsporen in de teksten van hun collega's. Dat maakt de samenwerking een stuk efficiënter."

Volgens Van der Mast neemt de maatschappelijke belangstelling voor professioneel schrijfadviser toe. "Nederland is een dienstverlenend land geworden en de eindproducten van dienstverlening zijn vaak teksten. Vroeger werd een rapport of een brochure beschouwd als iets wat een ingenieur op een verloren middag even opstelde. Het wordt steeds duidelijker dat het rapport het eindproduct is. En dat moet dan ook goed in elkaar steken." ●

Niels van der Mast, *Woordenwisselingen. Een onderzoek naar de manier waarop schrijvers consensus over beleidsteksten bewerkstelligen*. Amsterdam, Thela Thesis, 1999. ISBN 90 5170 482 8

Vroeger werd een rapport of een brochure beschouwd als iets wat een ingenieur op een verloren middag even opstelde.

moet met heel veel belangen rekening houden en hij moet zijn teksten zo opstellen dat zo veel mogelijk mensen zich erin kunnen vinden."

Protest

Voor zijn onderzoek gebruikte Van der Mast de archieven van de provincie Utrecht. Daar vond hij de manier waarop ambtelijke documenten tot stand komen uitvoerig gedocumenteerd: van een en hetzelfde stuk zijn altijd de eerste versie, het commentaar van collega's van de auteur en de definitieve versie opgeslagen. Zo trapte Van der Mast de insluipende vaagheid op zijn staart.

Meestal werd die vaagheid veroorzaakt doordat de schrijver veel partijen tegelijkertijd tevreden moest stellen. Zo schreef een ambtenaar aanvankelijk in een rapport over waterhuishouding dat een